

Enric Massó i Urgellès o un escriptor silenciats?

Josep Cros i Cabré

Avui, amics del Centre d'Estudis Riudomenecs us haig de demanar no em limiteu l'espai. Ni per la persona que honestament haig de ponderar, ni per la glòria de les lletres catalanes; ponderació que entre els meus dits matussers de pagès, el bolígraf s'hi entrebanca i només me les pot perdonar el mateix a qui vull dedicar-les, comptant per endavant amb la seva benevolència i no tenir en compte que, encara que un lletraferit amb presumpció de poeta, no sóc ni de bon tros digne de sentir-me un artista com per ajupir-me a lligar-li les espardenyas. No en sóc digne perquè els lletraferits com jo, només vivim anhelant convocatòries per a concórrer-hi (jo els batejo de firaires), anem de fira, ens trobem sempre els mateixos, el guardonat només és un i a voltes els convocants del certamen ho han donat en un premi exigü i es troben que després ni els queden recursos per poder pagar el franqueig del retorn de les obres participants.

He emprat la paraula *honestament* perquè, el mes d'abril d'enguany em vingué el jove Corts perquè li omplís un qüestionari i en una de les seves preguntes feia referència a quin pensament en tenia de la producció bibliogràfica de la nostra vila, si n'era prou suficient i si qualitativament era acceptable. Creient que es referia sobre una antologia riudomenca vaig confessar que ho ignorava puix si bé havia llegit el llibre *Viure no és fàcil* fa anys, no recordava si podia admetre l'obra vinculada amb el nostre poble, i ara no puc deixar de glossar-ne l'obra i l'autor, després de llegir-li el llibre de narracions *Mort de guerra*.

L'Enric Massó i Urgellès, vinculat al nostre poble pels seus pares i dos germans més, va ser per tots i així jo ho crec, com un nou esclat d'una nova renaixença catalana. Totà la intel-

lectualitat se'n va fer creus d'un valor nou dins de la nostra literatura, travada llavors encara en els valors de la generació del 27. M'atreveixo a dir que el seu llibre *Viure no és fàcil* fou llegit àvidament, més amb un sentit d'aspectació i de crítica que no pas d'admiració i es van trobar amb una veritable ploma de matisos insospitats i d'un valor difícil d'igualar, fent-me sospitar que ja es devien, com s'acostuma, encetar les envegetes de tots els cenacles a donar el crit d'alerta! per no veure's desbancats de la peanya de la popularitat. Els criteris de cadascú jo els respecto, més dels que jo en puc sospitar no me'ls treurà ningú, ja que no s'explica el silenci de tants anys després d'haver guanyat el Premi Sant Jordi.

L'Enric Massó i Urgellès és guanyador del Narcís Oller en els Jocs Florals de París l'any 1959 i guardonat amb el Joan Puig i Ferrer de La Selva del Camp el 1978. Quan el 1976 els Jocs Florals de la Llengua Catalana encara es van celebrar a l'exili a Lausana (Suïssa), ell fou guardonat amb el Narcís Oller celebrat a Barcelona (?) amb el llibre de narracions *Mort de guerra* i és en aquest llibre on crec jo que per ètica i honestedat haig de manifestar el meu error sobre la producció bibliogràfica, perquè al meu pobre entendre, encara que en la major part del llibre hi regalima el doll del poble és en *Les enyorances d'en Pep* on hi veig un cant a la sublimitat pegesívola de la terra amb tots els seus defectes i virtuts, on m'hi sento tan a gratient que fa tres setmanes que me l'han deixat i el porto llegit set vegades i hem dolc de desprendre'm d'ell fins que el trobi a les llibreries o me l'apregui de memòria.

De natural enraonaire en aquests temes, m'embarbusso quan em descriu com a un redoltí 15

més, almenys quan hi diu "el poble s'albira quan al coll la carretera hi comença el descens. Tot seguit es perd de vista entre revolts i no és torna a descobrir fins que es remunta el darrer turó; quan ja se'l té als nassos" recordant-me aquells versos del llibre inèdit *Càntics al meu poble* que diuen:

"Vingueu per on vingueu
el poble trobareu
dreçat a una clotada".

i quan fa un cant de calàndria dient: "A punt d'alba tothom està en peu. S'aprofiten tots els instants de claror per dedicar-los a la terra. Redoltes és un poble que viu doblegat a la terra. La terra ho és tot. La gent només treballa per a tenir-ne més. No pas per a obtenir un benestar, sinó per la pura cobejança de la seva possessió. Per això els més rics són també els que van més escarrassats. Perquè com més terra tenen més han de treballar" o bé "el tarannà del país és de poques paraules i la gent que ve del tros, sempre té poques coses a dir". Quan escriu: "Nantrus no tenim cap collita per perdre" em recorda un temps de joves que ara, a la tardor, em torna i em fa sospitar que un escriptor com ell no sigui o hagi estat un corcò, una nosa que posava al descobert temps d'ignomínia de la mateixa manera que jo escric que "jo estimo el meu poble / de ràfecs amunt. El que no hem perdut és el "nantrus" o "naltrus".

De l'antic calabós de la Casa de la Vila, de quan anava a col·legi fins avui, per tènec, per anar-hi amb el pare a portar amb un cistellet el sopar i una ampolla de vi a un pastor que sovint l'engarjaven al temps de l'espampolada, per haver de passar acostat per una porta de ferro, on portant-li una manta no tenia ni lloc per estendre-la i et passaven unes rates peludes pel damunt, m'han traumatitzat tota la vida per veure fins a quin punt la degradació moral i espiritual de l'home que les feia construir podia arribar.

Coneixedor de la idiosincràsia dels redoltins, fins als llocs més arraconats dels seus dintres hi diu: Ningú no n'havia fet cas de la detenció d'en Ton Cistella. En altres circumstàncies, certament, s'hi hauria abocat la xafarderia local. En un poble on no hi passa mai res, qualsevol fotesa pren proporcions d'esdeveniments" i encara seguim igual. Els esdeveniments sempre són motius de xafarderia fins

que un altre succés vé a substituir-lo. És com nota de societat que es publica en totes les cantonades fins que les boques s'omplen de manifasseries o comaratges que et priven de respirar, i són tantes i tantes les escenes que van multiplicant-se de boca en boca que són el primer sorprès que en un poble com el nostre hi hagi quatre publicacions quan les noves s'escampen com els trons de les tamborinades.

Són tants els paràgrafs on s'hi copsa la ira i l'ambient pobletà, com "van enterrar-lo al cementiri vell, arrecerat en un petit pati de l'església" que clavats com els tinc m'han penetrat molt més d'encà que, adolescent m'hi van fer anar a treure ossos, com em crec endevinar el Mas Cufí, els fondistes, l'amic i tantes i tantes coses que, totes aquelles persones que ja no tenim demà i trobem complaença en recordar els ahirs encara que siguin més adversos, malaurats o desastrosos ens hi sentim bé pel gros desig que tots tenim de tornar enrera.

El polític i novel·lista anglès Disraeli em sembla que en la seva obra *Vindication of the English Constitution* diu que no hi ha cap racó del Planeta on no s'hi vegi la petjada d'un anglès. Els anglesos, després d'encara conservar la seva hegemonia colonial, tot hi havent-ho afirmat el 1835, ignorava que d'un poble més petit que el seu, per raons d'un ésser diferent, com la institució de l'heretatge que comportava la fugida de la casa pairal de tots els "llegitimistes" (per dotar-los amb els drets de fills legítims) o "cabalers", la manca de diners, les males collites, la manca de peculis per redimir sorges de les guerres colonials, l'obertura per Carles III dels mercats d'Amèrica als catalans fa que es trobin petjades catalanes o redoltines des d'Ushuaia (Terra del Foc) a l'hemisferi austral fins a Winnipeg a l'Estat de Manitoba (Canadà). M'he trobat amb gent de Reus a Bata, amb descendents de Riudoms a Evinayong (Guinea) i moltíssims catalans a Sidi bel Abbès (Algèria) allistats a la Legió Estrangera francesa que havien de marxar cap a Indo-Xina i segur que arreu es troben són de Redoltes i tots els pobles llandants com Puiggròs, Cimaltord, Cardulles i altres del veïnat. El que manca és saber-ho, i aprofito l'avinentesa perquè tots els familiars i amics ens facin arribar les adreces per comunicar-nos-hi, desitjosos de rebre d'ells l'alenada, encara que sigui d'animositat, per-

què estem oberts a tots aquells que, encara d'una manera simulada, hi veiem la melangia de l'aire i de les pedres i ells hi trobin aquest bàlsam que, com a l'escriptor Massó el fa glatir.

Jo mateix tinc quaranta-tres segons cosins a Barcelona, d'altres a Veneçuela i d'altres escampats per Argentina i només en conec sis. Terceres generacions que inevitablement s'han de fer de l'ambient que els envolta, però que un cop donat, quan menys un hom s'ho espera li surten amb un: De Redoltes és vostè? i llavors, com escriu Enric Massó, et confessa que "per fer desfer-se de consuetuds i rutines cal un veritable esperit de renovació, que generalment està vinculat a una minoria. I a Redoltes no hi ha minories de cap mena. No hi ha altre obsessió que la de treballar" però sincerament li haig de confessar que ja comença a canviar, que ara ja hi ha minories i les minories que no es deixen manipular, sempre seran unes minories selectes. Encara es podran trobar persones que creuran amb mestres d'escoles coixos i geperuts progressistes dels quals ens parla Pereda en *Don Gonzalo González de la Gonzalera*, però ni els uns són tan "carques" ni els altres tan progressistes. El que manca és coratge per imposar-se, sense que per això com ell diu a *El meu amic l'Endorzaín*. Altrament, tampoc no em fico en política, ni manifesto opinions comprometedores, que amb tot me les sé callar". I és que encara, malgrat tot,

pels convencionalismes socials, no podem dir el que pensem, sempre hem de callar, ja que l'amic Erdozaín, en adoptar el determini de viure com tots hauríem de viure, o sigui, d'esquena a totes les impostures, es va veure rebutjat per una societat que tots interiorment rebutgem, però ens cal el coratge de fer-ho. D'ací vénen les crítiques, les maledicències, les envegetes i els comentaris elevats de to a les tertúlies quan ets el primer de girar l'esquena. Quan diu: "No obstant, aquí s'hi juga la vida d'un home, la pau d'un home. La pau d'un esperit; la seva encara possible regeneració. Això té més importància que la vida mateixa. No són pas teories. Jo hi he reflexionat profundament. Hi arribat a la conclusió que el món ja és tal com és. Que és inútil bastir utopies de perfeccions". "¿Què hi havia dintre d'ell que l'empenyia a trencar amb totes les convencions de la relació humana, de trencar això que en diuen la sociabilitat?"

A través d'un estat d'ànim s'hi amaga tota la filosofia d'un nou viure més lliurat a l'amor, més decidit a la renúncia de tots els pecats capitals que sostenen la societat o la degraden, desintegrant a tots aquells esperits que van a la deriva a la recerca d'uns valors que ja han desaparegut o que si encara se'n troben estant en possessió de tan poques persones que l'home es fa difícil de trobar. La vida, per la pressa, per l'afany de poder, per la vanitat de lluir, cada dia està més mancada de caritat, d'amor i

de commiseració. Si els valors positius fallen, ha d'arribar l'hora de cercar-ne uns altres.

L'Enric Massó, en quatre narracions que ocupen cent seixanta pàgines d'un llibret, posa de manifest totes les tares que posseïm i ens fem díscols o indòcils a deixar-nos-les escapar com si fossin un tresor i total serveixen per reafirmar-nos en l'absurditat de la vida.

A través de la seva lectura hi veig un caràcter fort, un home que té la convicció de creure ser el que és i no li interessa l'opinió aliena i és tan sencer que potser no podran deslligar-li la forta personalitat que com a escriptor i com a home puguí tenir.

Per naturalesa, tots ens autocensurem. Si volem dir el que pensem no podem dir-ho. Estem condemnats a ésser presoners de nosaltres mateixos. Altrament trobem un buit entorn nostre. El no voler viure hipòcritament, només per trobar una pau d'esperit, a cops no som més pròdigs.

Avui, malauradament, ens trobem amb gent de

molt baixa condició intel·lectual que viu reclusa dins la seva torre d'ivori per mantenir la seva pedanteria, altres que, fatus, hi moren corsecats que ningú els tingui per res.

Jo demano a l'Enric Massó i Urgellès que no sigui ni d'aquests ni d'aquells que ja viuen frustrats. La literatura d'aquest fill de pares riudomencs, és una llàstima que es floreixi pels calaixos. Almenys que el nostre encomi no li falti perquè necessitem homes com ell, la societat té un deute amb la seva literatura per poder arribar encara a temps per poder regenerar aquest món en què vivim per fer-nos despertar de la letàrgia en la qual estem ensopits.

Jo ho crec així. Té la valentia de posar al descobert totes les nafres de l'home i convé entendre que el guariment dels mals que tots patim, precisa d'una ploma que recepti les veritats de la nostra nul·litat.

Riudoms, 12 de juliol de 1984.

J. C. C.

